

Szanowni Państwo!

Polska rozpoczęła negocjacje o przystąpienie do Unii Europejskiej. Z chwilą wejścia naszego kraju do Wspólnot otworzą się dla nas ich rynki, uniwersytety, przedsiębiorstwa, urzędy. Polacy staną się równoprawnymi obywatelami Unii Europejskiej, uczestniczącymi w swobodnym przepływie kapitału, osób, towarów i usług.

Przygotowanie do akcesji to nie tylko zadanie Rządu, ale wyzwanie dla każdego z nas. Aby temu sprostać, potrzebna jest świadomość, co tak naprawdę oznacza wejście Polski do struktur Wspólnot.

Centrum Informacji Europejskiej Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej to rządowy ośrodek gromadzący i przekazujący obywatelom w przystępny sposób wiedzę o integracji. Jego zadaniem jest dostarczanie Państwu wiadomości o Unii Europejskiej, procesie negocjacji i skutkach przyszłej akcesji. Chcemy dotrzeć do jak najszerszego kręgu odbiorców. W publikacjach CIE znajdziecie Państwo podstawowe informacje dotyczące problematyki europejskiej.

Zapraszamy do odwiedzenia Centrum i korzystania z naszych materiałów.

Mamy nadzieję, że pomogą one lepiej poznać Unię Europejską i przygotować się do funkcjonowania w jej strukturach.

Centrum Informacji Europejskiej UKIE

I. DEFINICJA „NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI” W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

„Być pełnosprawnym to tak naprawdę żadna zasługa, to dar, który każdemu z nas, o każdym czasie może być odebrany. Pozwólmy więc niepełnosprawnym i członkom ich rodzin, w jak najbardziej naturalny sposób, włączyć się w nasze życie. Chcielibyśmy dać im pewność, że jesteśmy jednością”.

Richard von Weizacker

Pojęcie „niepełnosprawność” jest szeroko stosowane ale definiowane niezbyt precyzyjnie. W krajach Unii Europejskiej często stosuje się definicję ogólną, zgodnie z którą osoba niepełnosprawna to „osoba, która z powodu urazu, choroby lub wady wrodzonej ma poważne trudności albo nie jest w stanie wykonywać czynności, jakie osoba w tym samym wieku jest zdolna wykonywać”.

We wszystkich krajach Unii Europejskiej pojęcie „niepełnosprawność” definiowane jest do określonych celów np. rehabilitacji zawodowej i społecznej, zatrudnienia, kształcenia, zabezpieczenia socjalnego, opieki medycznej, orzecznictwa.

Definicje wprowadzone przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) systematyzują używane terminy „niepełnosprawności”.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) rozróżnia:

1. USZKODZENIE oznacza utratę świadomości lub nieprawidłowość struktury funkcji anatomicznej;
2. UPOŚLEDZENIE oznacza w przypadku danej jednostki, uszkodzenie wynikające z uszkodzenia lub niepełnosprawności, ograniczające lub uniemożliwiające jej pełnienie takich ról, jakie uznaje się za normalne (wziąwszy pod uwagę wiek, płeć oraz czynniki społeczne i kulturowe) dla danej osoby.
3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ oznacza wszelkie ograniczenie lub brak (wynikający z uszkodzenia) możliwości wykonywania pewnych czynności, w sposób lub w zakresie uznanym za normalny dla ludzi.

Szczegółowe definicje niepełnosprawności:

- Osoby niepełnosprawne psychicznie - są to osoby umysłowo upośledzone, osoby z zaburzeniami świadomości

oraz osoby chore psychicznie - z zaburzeniami osobowości i zachowania.

- Osoby niepełnosprawne fizycznie - są to osoby z niepełnosprawnością ruchową wynikającą z przewlekłych schorzeń bądź uszkodzeń narządu ruchu.
- Osoby z niepełnosprawnością sensoryczną - są to osoby z uszkodzeniem narządów zmysłów, w tym niesłyszący i słabo słyszący oraz niewidomi i słabo widzący.
- Osoby z niepełnosprawnością złożoną - są to osoby z więcej niż jednym rodzajem niepełnosprawności.

Używanie wielu bliskoznacznych terminów: niepełnosprawność, inwalidztwo, kalectwo, upośledzenie, ułomność itp. zarówno w opracowaniach, dokumentach jak i w mowie potocznej powoduje dowolność interpretacji, a więc utrudnia prowadzenie badań, uzyskanie przez osoby niepełnosprawne należnych im świadczeń czy określonej pomocy.

Do grupy osób niepełnosprawnych zalicza się osoby o różnorodnych zaburzeniach. Również stopień upośledzenia funkcji psychicznych, biologicznych czy społecznych jest bardzo różny. Jest to jedna z przyczyn braku dokładnych danych na temat skali niepełnosprawności czy liczby osób niepełnosprawnych.

W swoich działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych Unia Europejska korzysta z dorobku innych organizacji międzynarodowych, w szczególności Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej wyspecjalizowanych agend, a także Rady Europy.

II. DZIAŁANIA UNII EUROPEJSKIEJ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Dotychczasowe funkcjonowanie UE pokazuje, że Wspólnota przywiązuje coraz większą wagę do tzw. *socjalnego wymiaru integracji*. Jednak konkretne działania w zakresie polityki społecznej są różne w poszczególnych krajach członkowskich, zaś na poziomie unijnym dba się o ujednoczenie standardów i wyrównywanie różnic w tym zakresie w poszczególnych krajach.

Działania Unii Europejskiej opierają się na traktatach i wydawanych na ich podstawie innych aktach prawa wspólnotowego. Polityka społeczna UE ma za zadanie wyrównywanie warunków słabszych ekonomicznie grup ludności państw członkowskich Unii. Składają się na nią m.in. przepisy dotyczące promocji zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, równości szans i

likwidacji dyskryminacji na rynku pracy oraz w innych dziedzinach życia, koordynacji systemów ubezpieczenia społecznego, wspólnotowego prawa pracy i prawa w dziedzinie BHP. Przepisy te zapewniają szczególną ochronę osobom niepełnosprawnym.

Traktat Amsterdamski z 1997 roku nakłada na państwa członkowskie oraz instytucje wspólnotowe obowiązek przeciwdziałania, dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

Również Konwencje i Deklaracje oraz programy uchwalane przez ONZ są podstawą praw, inicjatyw i programów dotyczących osób niepełnosprawnych, które przyjęła Unia Europejska.

Europejski Fundusz Socjalny (1960 r.) jest jednym z podstawowych instrumentów polityki socjalnej Unii Europejskiej. Zadania dotyczące osób niepełnosprawnych finansowane lub dofinansowywane przez Fundusz to przede wszystkim:

- działania zmniejszające bezrobocie

wśród osób niepełnosprawnych (np. tworzenie warunków do podjęcia pracy, w szczególności dla młodzieży niepełnosprawnej),

- szkolenia zawodowe (np. w zakresie najnowszych technologii informatycznych i telekomunikacyjnych dla osób niepełnie sprawnych,
- organizowanie międzynarodowych centrów kształcenia z wykorzystaniem telekonferencji.

Spośród 14 Inicjatyw Wspólnotowych, finansowanych przez Europejski Fundusz Socjalny jedna - HORIZON - przeznaczona była specjalnie dla osób niepełnosprawnych. Ze środków tej inicjatywy finansowano różnorodne inicjatywy związane z podnoszeniem kwalifikacji i wykształcenia osób niepełnosprawnych, organizowano konferencje i seminaria, wypłacano zapomogi finansowe dla niepełnosprawnych rozpoczynających działalność gospodarczą. W latach 1994 - 1999 budżet inicjatywy HORIZON wyniósł ok. 500 milionów EURO,

pozwoiliło to na sfinansowanie przeszło 1200 projektów.

Od 2000 roku inicjatywa HORIZON weszła w skład nowego przedsięwzięcia: Inicjatywy EQUAL, w ramach której będą finansowane wszelkie projekty na rzecz osób niepełnosprawnych w aspekcie poprawy szans edukacyjnych i zatrudnienia

Niepełnosprawni, mieszkający w dużych aglomeracjach miejskich, będą mogli korzystać ze środków Inicjatywy URBAN, która ma na celu promowanie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, a więc także dostosowania infrastruktury miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Po przystąpieniu Polski do UE nasz kraj będzie korzystał ze środków Europejskiego Funduszu Socjalnego i działań prowadzonych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Liczne dokumenty, Zalecenia i Uchwały, Komunikaty i Rezolucje oraz inne opracowania Unii Europejskiej odnoszą się między innymi do:

- zatrudniania osób niepełnosprawnych,

Traktat Amsterdamski

Art. 13

„Nie naruszając innych przepisów tego traktatu w granicach uprawnień przekazanych Wspólnocie, Rada, działając zgodnie z propozycjami Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim, może podejmować stosowne działania aby zwalczać dyskryminację z powodu płci, pochodzenia rasowego lub etnicznego, religii lub wyznania, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej”.

- wyrównywania szans niepełnosprawnych w społeczeństwie,
- eliminowania barier,
- pełnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- jednolitej i skoordynowanej polityki, dotyczącej rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Parlament Europejski wspólnie z innymi instytucjami Unii Europejskiej pracuje nad opracowaniem dla wszystkich państw członkowskich jednolitego prawa dotyczącego m. in. osób niepełnosprawnych. Główne akcenty kładzie się na następujące grupy problemowe:

- likwidacja różnic w obowiązujących terminologiach „niepełnosprawności” i wpływających z nich konsekwencji prawnych
- tworzenie trwałych procesów integracyjnych, społecznych i zawodowych z jednoczesnym uświadamianiem społeczeństw o ich znaczeniu dla osób niepełnosprawnych
- aktualizacja prawodawstwa oraz nowe rozwiązania legislacyjne dotyczące osób niepełnosprawnych uwzględniające ciągle przemiany społeczne zachodzące w poszczególnych państwach
- tworzenie spójnej polityki społecznej uwzględniającej wszystkie koncepcje niepełnosprawności.

III. PROGRAMY UNII EUROPEJSKIEJ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Państwa Unii Europejskiej prowadzą własną politykę społeczną i różnie rozwiązują problemy osób niepełnosprawnych.

Unia Europejska, pragnąc przezwyciężyć regionalne nierówności w tym zakresie oraz mając na uwadze spójną politykę wobec osób niepełnosprawnych rozpoczęła realizację programów, których celem było wspieranie integracji osób niepełnosprawnych, koordynacja i konkretyzacja działań na rzecz tej grupy społecznej, współpraca i partnerstwo pomiędzy różnymi inicjatywami w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej, poszerzanie wzajemnych kontaktów, oraz informowanie opinii publicznej o problemach osób niepełnosprawnych. Spośród programów wspólnotowych, przeznaczonych dla osób niepełno-

sprawnych, godne uwagi są zwłaszcza dwie inicjatywy: HELIOS I, realizowany w latach 1988 - 1992, oraz jego następca HELIOS II (1993 - 1996). Ich celem było promowanie integracji ekonomicznej i społecznej oraz niezależności życiowej osób niepełnosprawnych. Programy te umożliwiły ogromnej liczbie podmiotów działających na szczeblach lokalnych, krajowych i wspólnotowych wymianę doświadczeń oraz włączenie się do dyskusji nt. niepełnosprawności w Europie. Środowiska reprezentujące osoby niepełnosprawne zostały zaproszone do współzarządzania programami HELIOS, a powstałe w wyniku ich realizacji Europejskie Forum Niepełnosprawności działa do dziś i zabiera głos w ważnych dla osób niepełnosprawnych kwestiach.

Niezwykłej wagi dla osób niepełnosprawnych jest system HANDYNET - komputerowy bank danych, dostępny w 11 językach urzędowych Unii Europejskiej, dostarczający wszelkiego rodzaju informacji niezbędnych w życiu osób

Unia Europejska współtworzy programy umożliwiające uprawianie sportu osobom niepełnosprawnym. Ze środków unijnych dofinansowano między innymi: Zimową Olimpiadę Niepełnosprawnych w Lillehammer, Igrzyska Olimpijskie w Atlancie, Europejskie Zawody w Koszykówce na Wózkach Inwalidzkich oraz Europejskie Zawody Lekkoatletyczne Niewidomych.

Podstawowe dokumenty Unii Europejskiej dotyczące bezpośrednio spraw osób niepełnosprawnych:

- Zalecenie Rady nr 86/379/EWG z dnia 24 lipca 1986 r. w sprawie zatrudnienia osób niepełnosprawnych we Wspólnocie
- Decyzja Rady nr 88/231/EWG z 18 kwietnia 1986 r. ustanawiająca drugi program działania Wspólnoty na

rzecz ludzi niepełnosprawnych
(HELIOS I)

- Wnioski Rady z dnia 12 lipca 1989 r. w sprawie zatrudnienia osób niepełnosprawnych we Wspólnocie
- Decyzja Rady nr 89/685/EWG z 18 grudnia 1989 r. w sprawie dalszego rozwoju systemu Handynet w ramach programu Helios
- Decyzja Rady nr 93/136/EWG ustanawiająca trzeci program działania Wspólnoty na rzecz ludzi niepełnosprawnych (HELIOS II)
- Komunikat Komisji Europejskiej z 30 lipca 1996 r. w sprawie równych szans osób niepełnosprawnych (*Nowa strategia Wspólnoty Europejskiej w odniesieniu do osób niepełnosprawnych*)
- Uchwała Rady z 20 grudnia⁵ 1996 r. w sprawie równych szans dla osób niepełnosprawnych

niepełnosprawnych (np. o dostępnym sprzęcie pomocniczym i rehabilitacyjnym, czy różnych usługach). System ten został opracowany w ramach programu HELIOS II.

Dzięki programom HELIOS kwestie niepełnosprawności zaczęto brać pod uwagę przy tworzeniu i realizacji różnorodnych inicjatyw Unii Europejskiej. Wprowadzono zmiany do takich programów, jak: SOCRATES, MŁODZIEŻ DLA EUROPY czy LEONARDO DA VINCI. Obecne wersje tych programów w większym stopniu uwzględniają potrzeby osób niepełnosprawnych. Powyższe programy są już dziś dostępne dla naszego kraju.

Głównym zadaniem programu SOKRATES II jest promowanie idei europejskiego wymiaru nauczania poprzez współpracę między szkołami i uniwersytetami. Uczelnia, biorąca udział w programie SOKRATES II - ERASMUS zobowiązuje się m.in. do wspierania integracji studentów niepełnosprawnych.

Studenci tacy mogą liczyć na dodatkowe granty w przypadku udziału w wymianie stypendialnej. Można starać się również o sfinansowanie wyjazdu opiekuna niepełnosprawnego studenta.

Program MŁODZIEŻ zajmuje się pozaszkolną, nieformalną edukacją młodych ludzi. Ułatwia zdobywanie wiedzy i nowych umiejętności w szczególności młodzieży żyjącej w trudnych warunkach i młodzieży niepełnosprawnej. Młodzież niepełnosprawna może m.in. liczyć na sfinansowanie kosztów specjalnych, związanych z jej udziałem w wymianie młodzieży w ramach tego programu.

Podobne udogodnienia dla osób niepełnosprawnych przewiduje program LEONARDO DA VINCI II, którego celem jest podniesienie jakości kształcenia zawodowego i specjalistycznego. Nową inicjatywą Komisji Europejskiej, dostępną pod koniec 2000 r. dla Polski, jest program ACCESS. Jego głównym celem jest wzmocnienie społeczeństwa

obywatelskiego. Ze środków tego programu finansowane będą m.in. projekty kierowane do grup z różnych względów poszkodowanych, w tym - osób niepełnosprawnych.

Ogromne znaczenie mają również międzynarodowe konferencje wyznaczające kierunki zmian w długofalowej polityce w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym oraz w zakresie usamodzielniania osób niepełnosprawnych. Organizowane są najczęściej przez Organizacje na Rzecz Samodzielności Osób Niepełnosprawnych w Europie (ENIL).

Problemami osób niepełnosprawnych w krajach Unii Europejskiej zajmują się również organizacje pozarządowe (NGO).

Przykładowe zasady działań na rzecz osób niepełnosprawnych w krajach Unii Europejskiej.

W krajach członkowskich prawa osób niepełnosprawnych są gwarantowane

przez obowiązujące ustawy ogólne, przepisy szczegółowe, a w niektórych państwach (na przykład w Niemczech, Portugalii, Finlandii) również przez konstytucję. Ustawy dotyczą wszystkich rodzajów niepełnosprawności i regulują sferę życia osób niepełnosprawnych.

Prawo gwarantuje osobom niepełnosprawnym opiekę zdrowotną, rehabilitację medyczną, zawodową i społeczną, zabezpieczenie socjalne i finansowe, pomoc techniczną, pomoc w porozumiewaniu się językiem migowym czy piśmem Braille'a.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów sprawują organy administracyjne krajowe i regionalne a w niektórych krajach dodatkowo Rzecznik Praw Osób Niepełnosprawnych (np. Szwecja, Portugalia, Niemcy).

Z raportów dotyczących szczegółowych rozwiązań na rzecz osób niepełnosprawnych, jakie sporządzają rządy państw europejskich i organizacje pozarządowe

W Europie choć powstają we prawne mechanizmy ochrony praw niepełnosprawnych (m.in. Traktat Amsterdamski), to stan przestrzegania praw człowieka w odniesieniu do osób niepełnosprawnych jest w wielu krajach niezadowolający. Niezbędnym warunkiem zmiany takiej sytuacji jest przemiana świadomości społecznej.

Wyrównywanie szans

oznacza:

- proces, poprzez który różnorodne dziedziny życia społecznego i środowiska zewnętrznego stają się dostępne dla wszystkich osób, szczególnie dla osób niepełnosprawnych;
- uwzględnienie potrzeb każdej jednostki
- uczestnictwo każdej jednostki w życiu społeczeństwa;
- prawo do zamieszkiwania osób niepełnosprawnych wśród swojej lokalnej społeczności, otrzymywania niezbędnej pomocy w zakresie oświaty, opieki zdrowotnej, zatrudnienia i świadczeń socjalnych;
- równe prawa, a także równe obowiązki osób niepełnosprawnych jako pełnoprawnych członków społeczeństwa.

w tych krajach wynika, iż wyrównywanie szans tej grupy społecznej jest najważniejszym zadaniem. Kraje członkowskie wyznaczyły sobie w tym zakresie podobne cele. (komunikat Komisji Europejskiej z 30 lipca 1996 r. w sprawie równych szans osób niepełnosprawnych - Nowa strategia Wspólnoty Europejskiej w odniesieniu do osób niepełnosprawnych oraz Uchwała Rady z 20 grudnia 1996 r. w sprawie równych szans dla osób niepełnosprawnych.)

Zapobieganie

przeciwdziałanie uszkodzeniom fizycznym, psychicznym (zapobieganie pierwotne) lub przeciwdziałanie sytuacjom, w których uszkodzenia powodują trwałe ograniczenia funkcjonalne lub niepełnosprawność (zapobieganie wtórne). Zapobieganie obejmuje różne rodzaje działań np.: opieka prenatalna, opieka nad noworodkiem, profilaktyczna opieka lekarska, szkolenie w zakresie odżywiania, organizowanie kampanii promujących ochronę przed chorobami zakaźnymi, zwalczanie chorób o charak-

terze lokalnym, szkolenie w zakresie przepisów bezpieczeństwa, organizowanie programów z zakresu zapobiegania wypadkom w tym przede wszystkim wypadkom przy pracy, zapobieganie przypadkom niepełnosprawności wynikającym z zanieczyszczenia środowiska naturalnego lub konfliktów zbrojnych.

Rehabilitacja

przystosowanie do czynnego udziału w życiu społecznym osób, które z powodu wad wrodzonych lub nabytych, choroby lub urazu są osobami niepełnosprawnymi bądź doznały przemijającej lub trwałej utraty zdrowia i stały się na stałe lub pewien czas inwalidami. Jest to proces, który ma na celu przywrócenie osobie niepełnosprawnej w możliwie wysokim stopniu sprawności organizmu-oraz poczucia własnej wartości społecznej, zawodowej i rodzinnej.

Dostępność

zastosowanie takich rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych, dzięki którym eliminowane są bariery ograni-

czające dostęp osób niepełnosprawnych do otoczenia fizycznego, w tym szczególnie do budynków, środków transportu, łączności i innych usług.

Pomoc indywidualna

zapewnienie opieki zdrowotnej i leczenia, pomoc finansową (renty, zasiłki, ulgi podatkowe, nieoprocenowane kredyty, preferencje w rozdziale mieszkań) oraz udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących osób niepełnosprawnych.

Zwalczanie dyskryminacji

stosowanie takich rozwiązań (przede wszystkim prawnych), dzięki którym można zapobiegać i przewycięzać odmienne traktowanie osób niepełnosprawnych.

Dla większości krajów Unii Europejskiej istotnym celem w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych jest systematyczne i dynamiczne zwiększanie dostępności dla nich obiektów architektonicznych, zwłaszcza bu-

dynków użyteczności publicznej. Organizuje się systemy transportu specjalnego oraz adaptuje transport publiczny. Oznacza się specjalne miejsca parkingowe, buduje łatwo dostępne windy, toalety i automatyczne drzwi, wyrównuje chodniki i krawężniki.

Coraz powszechniej wprowadzane są normy wymagające dostępności dla niepełnosprawnych w budownictwie, transporcie drogowym, morskim, kolejowym i lotniczym regulowane ustawami i rozporządzeniami.

Wszystkie kraje w miarę swoich możliwości realizują wyznaczone wyżej cele, jednak ze względu na różne uwarunkowania (np. finansowe, rozwój infrastruktury, kadrowe, świadomość społeczną), hierarchia przy ich realizacji jest różna.

W Szwecji najważniejszym celem w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych jest pomoc indywidualna. Wynika to z dobrze zorganizowa-

W Polsce żaden dworzec kolejowy i autobusowy nie jest w pełni przystosowany do obsługi osób niepełnosprawnych. Najmniej barier jest na dworcach PKP w Częstochowie, Gdańsku i Koszalinie

Zatrudnianie wspomagane może mieć różne formy:

- zatrudnienie indywidualne,
- zatrudnienie grupy osób niepełnosprawnych zorganizowane na terenie dużego zakładu pracy,
- zapewnienie niepełnosprawnym zatrudnienia w małym, samodzielnym zakładzie pracy.

nego i funkcjonującego systemu zabezpieczenia socjalnego. Gwarantuje on prawo do wsparcia ekonomicznego oraz inne formy opieki (w tym komunalna pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, pomoc w transporcie i poruszaniu się po najbliższej okolicy, a nawet pomoc osobistej pielęgniarce). Niepełnosprawnemu nie można odmówić pomocy, nawet jeżeli znajduje się on w dobrej sytuacji ekonomicznej.

Dla Portugalii w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych najważniejszym celem jest ustawodawstwo zapobiegające ich dyskryminacji. Powołano instytucję Rzecznika ds. Osób Niepełnosprawnych, którego głównym zadaniem jest jej zwalczanie.

Niemcy stawiają na pierwszym miejscu zapobieganie, które realizowane jest poprzez dobrze funkcjonujące, wysoko specjalistyczne programy profilaktyczne.

We Francji priorytetowo jest traktowana rehabilitacja niepełnospraw-

nych (specjalna ustawa). Nad przestrzeganiem tego dokumentu Krajowy Komitet Koordynacyjny podlegający Ministrowi Pracy i Spraw Społecznych.

W Danii większość dzieci niepełnosprawnych uczy się w szkołach integracyjnych, a szkoły specjalne należą do rzadkości.

W zagadnieniach związanych z niepełnosprawnością w państwach Unii Europejskiej coraz większe znaczenie przywiązuje się do aktywizacji zawodowej i wspierania zatrudnienia.

Działania mające na celu aktywizację zawodową i zatrudnienie osób niepełnosprawnych realizowane są między innymi poprzez:

- rozwijanie systemu zatrudnienia chronionego - jest to zatrudnienie dostosowane do możliwości osoby niepełnosprawnej, uwzględniające dostosowanie rodzaju i warunków pracy oraz zapewnianie niezbędnej pomocy w pracy (wszystkie kraje Unii Euro-

- pejskiej korzystają z tej formy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych),
- poszukiwanie nowych form zatrudnienia osób niepełnosprawnych -np. wzorzec amerykański - tzw. zatrudnienie wspomagane. Polega ono na szkoleniu i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych /także głęboko upośledzonych/ w zwykłych zakładach pracy,
 - tworzenie systemu zachęt materialnych dla pracodawców - system ukierunkowany na pracodawców. Dotyczy wyrównywania strat związanych z niższą wydajnością czy dodatkowymi przywilejami pracowników niepełnosprawnych. Do jednej z form zachęt materialnych dla pracodawców należy pokrywanie lub zwrot kosztów związanych z adaptacją stanowiska i miejsca pracy. Inne formy zachęt to

ryczałty dla pracodawców za tworzenie nowych stanowisk pracy oraz ulgi podatkowe z tego tytułu, • tworzenie ustawodawstwa dającego podstawy wyrównywania szans na przykład na otwartym rynku pracy - oznacza obowiązek zatrudniania odpowiedniej liczby osób niepełnosprawnych w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych w danym przedsiębiorstwie, rezerwację pewnych prac czy zawodów tylko dla osób niepełnosprawnych, ochronę niepełnosprawnych przed zwolnieniami z pracy.

Dla wspomagania osób niepełnosprawnych tworzy się we wszystkich krajach Unii Europejskiej szczególne systemy finansowe (fundusze). Zarządzanie tymi funduszami w niektórych krajach powierza się wyspecjalizowanym stowarzyszeniom (np. we Francji AGEFIPH).

Rezerwacja pewnych prac czy zawodów wyłącznie dla niepełnosprawnych istnieje w ustawodawstwach niektórych państw np. Wielkiej Brytanii i Włoch. Inne wprowadzają dodatkowe zabezpieczenia dla niepełnosprawnych pracowników np. w Niemczech pracodawca, który chce zwolnić osobę niepełnosprawną musi uzyskać zgodę odpowiednich władz.

Acquis communautaire to zestaw praw i przepisów unijnych. Muszą je zaakceptować wszystkie państwa przystępujące do Unii Europejskiej.

Stanowisko negocjacyjne Polski dotyczące osób niepełnosprawnych znajduje się w obszarze polityki społecznej i zatrudnienia.

Polska akceptuje całość *acquis communautaire* w części „Polityka społeczna i zatrudnienie” i nie będzie domagała się derogacji w tym obszarze.

IV. DZIAŁANIA INNYCH ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

We wszystkich krajach żyją ludzie niepełnosprawni. Ich liczba na całym świecie jest duża i ma tendencję wzrostową. Rodzaje niepełnosprawności są różne. Ich przyczyny i skutki związane są w znacznym stopniu z warunkami społecznymi i ekonomicznymi w danym kraju.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych rozwinęły się na przestrzeni ostatnich 200 lat od podstawowej opieki medycznej do złożonych systemów kształcenia, wspierania i rehabilitacji. Dzięki rozwojowi działań w każdej z tych płaszczyzn osoby niepełnosprawne stały się bardziej aktywne i czynnie uczestniczą w tworzeniu nowego podejścia do problematyki niepełnosprawności.

Od końca lat sześćdziesiątych naszego wieku organizacje osób niepełnosprawnych podjęły próbę stworzenia nowej koncepcji niepełnosprawności. Koncepcja ta wskazuje na istnienie ścisłej zależności pomiędzy ograniczeniami jakich doświadczają osoby niepełnosprawne, a postawą wobec nich ze strony najbliższego otoczenia oraz całego społeczeństwa.

ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Problemy osób niepełnosprawnych są przedmiotem zainteresowania Organizacji Narodów Zjednoczonych od początku jej powstania. Karta Narodów Zjednoczonych, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowe Pakty Praw Człowieka jako podstawowe akty prawne Narodów Zjednoczonych gwarantują osobom niepełnosprawnym korzystanie z praw obywatelskich, politycznych i socjalnych na równi z osobami pełnosprawnymi. Przez wiele lat ONZ prowadziła wiele programów (misje doradcze,

szkolenia personelu, tworzenie centrów rehabilitacji, seminaria i grupy studyjne, stypendia) wspierających państwa członkowskie w dziedzinie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, promowania ich praw oraz zapobiegania niepełnosprawności.

Poprawa warunków życia osób niepełnosprawnych jest również przedmiotem zainteresowania wyspecjalizowanych agend ONZ.

Konwencja (Nr 159) i Rekomendacja (Nr 168) z 1983 r. Międzynarodowej Organizacji Pracy, ratyfikowana przez 53 państwa, podkreśla ogromną rolę rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w wyrównywaniu ich szans. Wyznacza nowe kryteria tworzenia miejsc pracy ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich. Nakazuje konsultacje ze środowiskiem osób niepełnosprawnych, przy tworzeniu rządowych programów, dotyczących polityki społecznej, oraz innych uregulowań prawnych odnoszących się do osób niepełnosprawnych.

Deklaracje ONZ - Praw Osób Psychiczenie Upośledzonych (1971 r.) i Praw Osób Niepełnosprawnych (1975 r.) - głoszą równość praw obywatelskich i politycznych dla osób niepełnosprawnych, potwierdzają konieczność ochrony osób niepełnosprawnych przed wykorzystywaniem oraz zapewnienia im właściwych procedur prawnych. Gwarantują także szczególne prawa związane z ich potrzebami w zakresie opieki lekarskiej, ochrony społecznej oraz edukacji.

Rok 1981 został ogłoszony przez ONZ Międzynarodowym Rokiem Osób Niepełnosprawnych, a lata 1983 - 1992 - Dekadą Osób Niepełnosprawnych. Rządy i organizacje wprowadziły w tym czasie w życie postanowienia Światowego Programu Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ (Rezolucja 37/52 3.XII. 1982.).

Ideą przewodnią Programu jest zapobieganie niepełnosprawności, rehabilitacja

Przyjmuje się, że na całym świecie żyje ponad 500 milionów osób niepełnosprawnych, stanowią one od 10 do 14% ogółu ludności ziemi.

W krajach Unii Europejskiej niepełnosprawni stanowią około 10% społeczeństwa.

W Polsce osoby niepełnosprawne to ponad 10% ogółu społeczeństwa, co oznacza, że około 4 miliony Polaków to osoby niepełnosprawne.

Ogólne Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych w Społeczeństwie
(Rezolucja nr 48/96 Zgromadzenia Ogólnego ONZ)

- Zasada 1. Podnoszenie poziomu świadomości.
- Zasada 2. Opieka medyczna.
- Zasada 3. Rehabilitacja.
- Zasada 4. Środki pomocnicze.
- Zasada 5. Dostępność.
- Zasada 6. Oświata.
- Zasada 7. Zatrudnienie.
- Zasada 8. Pomoc w utrzymaniu dochodów i zabezpieczenie socjalne.
- Zasada 9. Życie rodzinne i integralność osobista.
- Zasada 10. Kultura.
- Zasada 11. Sport i rekreacja.
- Zasada 12. Religia.

oraz wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych poprzez ich czynny udział w życiu i rozwoju społeczeństwa.

Przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 r. tzw. „Zasady Talińskie” podkreślały ogromną rolę edukacji, szkolenia i zatrudniania osób niepełnosprawnych w wyrównywaniu ich szans w społeczeństwie.

W 1991 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Zasady Ochrony Osób z Zaburzeniami Psychicznymi.

Na koniec Dekady Osób Niepełnosprawnych Zgromadzenie Ogólne ONZ 3 grudnia proklamowało Międzynarodowym Dniem Osób Niepełnosprawnych.

Konferencja Światowa o Prawach Człowieka (1993 r.) w Wiedeńskiej Deklaracji i Programie Działania uznała, że dyskryminacja osób niepełnosprawnych jest naruszeniem praw człowieka. Należy osobom niepełnosprawnym za-

pewnić równość szans eliminując przeszkody fizyczne, finansowe, socjalne i psychologiczne utrudniające pełne uczestnictwa w życiu społeczeństwa.

Na podstawie doświadczeń zdobytych w trakcie trwania Dekady Osób Niepełnosprawnych zostały opracowane Ogólne Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych w Społeczeństwie, przyjęte na 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 20 grudnia 1993 roku (*Rezolucja nr 48/96*). Celem Zasad jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym takich samych praw jak pozostałym obywatelom. Poszczególne państwa zobowiązały się do podejmowania działań eliminujących bariery uniemożliwiające równy udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Ogólne Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, wprowadzane przez wiele rządów i organizacji, są traktowane jako normy zwyczajowe prawa międzynarodowego, są podstawą tworzenia nowego prawodawstwa oraz

ideą przewodnią rządowych programów działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zgromadzenie Ogólne ONZ utworzyło fundusz specjalny wspierający wszelkie działania na rzecz osób niepełnosprawnych zmierzające do osiągnięcia „Społeczeństwa Dla Wszystkich”.

Prawa osób niepełnosprawnych gwarantowane są również w dokumentach międzynarodowych, takich jak:

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka,
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych,
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych,
- Konwencja w Sprawie Likwidacji wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet,
- Konwencja o Prawach Dziecka.

RADA EUROPY

Również powołana w 1949 roku Rada Europy prowadzi działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Rada Europy 04.11.1950 r.), z późniejszymi zmianami w postaci Protokołów dodatkowych, zapewnia osobom niepełnosprawnym na równi z osobami pełnosprawnymi prawa polityczne, obywatelskie, ekonomiczne, socjalne.

Europejska Karta Socjalna (Europejska Karta Społeczna) uchwalona przez Radę Europy 18.10.1961 r. (z późniejszymi zmianami), nakłada na państwa członkowskie obowiązek podjęcia niezbędnych działań mających na celu:

- zapewnienie osobom niepełnosprawnym szkoleń zawodowych,
- ułatwień w podejmowaniu pracy (powołanie wyspecjalizowanych służb pośrednictwa pracy, ułatwienia w podejmowaniu pracy chronionej oraz

Zasada 13. Informacja i prace badawcze.

Zasada 14. Planowanie i polityka społeczno - ekonomiczna.

Zasada 15. Ustawodawstwo.

Zasada 16. Polityka ekonomiczna;

Zasada 17. Koordynacja pracy.

Zasada 18. Organizacje osób niepełnosprawnych.

Zasada 19. Szkolenie personelu.

Zasada 20. Krajowa kontrola i ocena programów na rzecz osób niepełnosprawnych w kontekście realizacji niniejszych Zasad.

Zasada 21. Współpraca gospodarcza i techniczna.

Zasada 22. Współpraca międzynarodowa.

Europejska Karta Socjalna

Art. 15

„Prawo osób niepełnosprawnych do samodzielności, integracji społecznej i do udziału w życiu wspólnoty”

Polska ratyfikowała Europejską

Kartę Socjalną

17.06.1997 r. Zobowiązania zaciągnięte przez Polskę a dotyczące osób niepełnosprawnych to:

- prawo osób niepełnosprawnych do samodzielności, integracji społecznej i do udziału w życiu społecznym w równym stopniu z osobami pełnosprawnymi
- poradnictwo zawodowe i szkolenie zawodowe, tworzenie służb udzielających pomocy osobom niepełnosprawnym w rozwiązywaniu ich problemów dotyczących wyboru zawodu i awansu zawodowego.

wprowadzenia systemu zachęt dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne),

- poradnictwo zawodowe,
- rehabilitację medyczną,
- readaptację zawodową i społeczną bez względu na przyczynę i rodzaj niepełnosprawności,
- samodzielność,
- integrację społeczną.

Istotną rolę w podejmowaniu systemowych rozwiązań problemów osób niepełnosprawnych pełni powołany przez Radę Europy Komitet ds. Rehabilitacji i Integracji Osób z Niepełną Sprawnością.

Zalecenia w sprawie spójnej polityki wobec osób niepełnosprawnych (Komitet Ministrów 02.04.1992 r.) określają dla wszystkich państw członkowskich spójne zadania dotyczące:

- polityki wobec osób niepełnosprawnych

- profilaktyki i edukacji zdrowotnej;
- określania stopnia niepełnosprawności;
- leczenia i pomocy terapeutycznej - w tym również psychologicznej;
- edukacji osób niepełnosprawnych;
- poradnictwa i szkoleń zawodowych;
- zatrudniania osób niepełnosprawnych;
- integracji społecznej;
- ochrony socjalnej, ekonomicznej i prawnej;
- szkoleń osób zaangażowanych w proces społecznej integracji osób niepełnosprawnych (wolontariat);
- dostępu do informacji;
- statystyk i badań naukowych.

Zalecenia Komitetu Ministrów zostały przetłumaczone i rozpowszechnione we wszystkich obowiązujących w Unii Europejskiej językach urzędowych.

V. POLITYKA SPOŁECZNA WOBEC OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POLSCE

W Polsce na 100 osób 14 jest niepełnosprawnych (a więc statystycznie prawie co siódmy obywatel).

Prawa osób niepełnosprawnych są chronione przez zapisy zawarte w:

- konstytucji RP;
- ustawach zwykłych, na przykład:
 - o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
 - o pomocy społecznej;
 - o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu;
 - o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym;
 - o systemie ubezpieczeń społecznych;
 - o podatku dochodowym od osób fizycznych.
- rozporządzeniach oraz innych dokumentach.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjęta w 1997 roku uchwałą Sejmu, określa prawa osób niepełnosprawnych do:

1. Dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
2. Dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym, do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
3. Dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu rehabilitację społeczną,
4. nauki w szkołach w spornie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
5. pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie

„Wszyscy wobec prawa są równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.”

„Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny”

Art. 32 Konstytucji RP,

„Władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.”

Art. 68 Konstytucji RP

„Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”

Art. 69 Konstytucji RP

Ważniejsze ustawy dotyczące osób niepełnosprawnych:

- o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu;
- o pomocy społecznej;
- o systemie ubezpieczeń społecznych;
- o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym;
- o emeryturach rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa;
- o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych;
- o systemie oświaty;
- o kulturze fizycznej;
- prawo o ruchu drogowym;
- prawo budowlane;
- o podatku dochodowym od osób fizycznych;
- kodeks pracy;
- o najmie lokali i dodatkach mieszkaniowych;
- o grach losowych i zakładach wzajemnych;
- o uprawnieniach do ulgowych i bezpłatnych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego;
- prawo przewozowe;
- o łączności;
- o bibliotekach.

- lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
6. pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz do korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych,
 7. zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględniania tych kosztów w systemie podatkowym,
 8. życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji, możliwości komunikacji międzyludzkiej,

9. posiadania samorządnej reprezentacji swojego środowiska oraz konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych, 10. pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do zainteresowań i potrzeb.

Powyższa uchwała nakłada na rząd obowiązek corocznych sprawozdań o podjętych działaniach w celu realizacji praw osób niepełnosprawnych.

Rządowy Program na rzecz osób niepełnosprawnych i ich integracji ze społeczeństwem określa działania resortów, urzędów centralnych i innych jednostek organizacyjnych w zakresie różnych sfer życia osób niepełnosprawnych. Tak więc pomoc państwa sprowadza się do następujących działań:

- usuwania barier funkcjonalnych,
- edukacji i szkolenia,
- zatrudnienia,

- zapobiegania niepełnosprawności,
- rehabilitacji,
- regulacji prawnych,
- działalności badawczej,
- przygotowywania normalizacji,
- współpracy z organizacjami samorządowymi i pozarządowymi,
- działań w sferze kultury, sztuki i sportu.

Jednym z priorytetów polskiej polityki wobec osób niepełnosprawnych jest ich rehabilitacja zawodowa i społeczna. Na mocy ustawy o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych powołany został Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

Celem Funduszu jest realizacja zasady równości szans osób niepełnosprawnych i tworzenie polityki ich zatrudniania (w tym przede wszystkim wspierania instytucji zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz pomoc w tworzeniu nowych zakładów i miejsc pracy). Środki Funduszu przeznaczone są m. in. na:

- tworzenie nowych oraz przystosowy-

- wanie istniejących miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- tworzenie zakładów pracy chronionej,
- likwidację barier architektonicznych,
- udzielanie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- organizowanie szkoleń i przekwalifikowań,
- organizowanie warsztatów terapii zajęciowej,
- rehabilitację leczniczą i społeczną.

PFRON w roku 2000 realizował następujące programy celowe:

- Pegaz (pomoc w aktywizowaniu osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier transportowych)
- Komputer dla Homera (pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego oraz oprogramowania umożliwiającego pracę osób niepełnosprawnych)
- Drogowskaz (pomoc przy zakupie sprzętu ortopedycznego, środków pomocniczych, wózków elektrycznych i sprzętu komputerowego)
- Braille'2000 (pomoc dla pracodawców prowadzących zakłady pracy

W Polsce schorzeniami najczęściej powodującymi' niesprawność są:

- choroby układu krążenia (45%),
- dysfunkcje narządu ruchu (40%),
- schorzenia neurologiczne (22%).

Brak pracy to według organizacji skupiających osoby niepełnosprawne jeden z najpoważniejszych problemów tego środowiska. Tymczasem z raportu ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt. „Osoby niepełnosprawne w Polsce” wynika, że 77,7% osób niepełnosprawnych jest biernych zawodowo, około 20% pracuje, a pozostali są zarejestrowani w urzędach pracy jako bezrobotni.

Podstawą do przyznania ulg i uprawnień osobom niepełnosprawnym jest orzeczenie o niepełnosprawności wydawane przez powiatowy zespół do spraw orzekania.

chronionej oraz zatrudniających osoby niewidome)

- Wazon II (pomoc w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych poprzez szkolenia)
- Hefajstos (pomoc dla pracodawców prowadzących zakłady pracy chronionej produkujących sprzęt rehabilitacyjny i ortopedyczny)
- Sezam (pomoc dla zakładów pracy chronionej zagrożonych utratą płynności finansowej)
- Tłumacz dla niesłyszącego (dofinansowanie usług tłumaczy języka migowego).

Szczegółowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy z PFRON-u udzielają wszystkie oddziały Funduszu (istnieją w każdym województwie) oraz wojewódzkie ośrodki od spraw zatrudnienia i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Koordinacją polityki wobec osób niepełnosprawnych w tym także działają

ności PFRON-u zajmuje się Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych. Jego rolą jest również monitorowanie przebiegu procesów gospodarczych i społecznych dotyczących środowiska osób niepełnosprawnych. To ta instytucja wypracowuje strategie i plany działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Niebagatelną rolę w pomocy osobom niepełnosprawnym pełnią organizacje pozarządowe. Głównymi organizacjami skupiającymi osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności (np. niewidomych, niesłyszących itp.).

Mimo wielu regulacji prawnych i dużych nakładów finansowych niektórzy niepełnosprawni Polacy mają poczucie dyskryminacji, nierównych szans: trudności w pokonywaniu rozlicznych barier. Uważają nawet że zapisy o przysługujących im prawach są jedynie deklaratywne.

**VI. ADRESY ORGANIZACJI I
INSTYTUCJI ZAJMUJĄCYCH
SIĘ PROBLEMATYKĄ OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

Komisja Europejska

Rue de la Loi 200 B-1049 Brussels
tel.: + 322299 11 11
<http://europa.eu.int/comm/index.htm>

Parlament Europejski

Alee du Printemps
B.P. 1024/F
F-67070 Strasbourg Cedex
tel.: + 33 388 174 001
fax: + 33 388 256 501
www.europarl.eu.int

**Rada Unii Europejskiej
Sekretariat Generalny Rady**

Rue de la Loi 175
1048 Brussels
tel.: + 32228561 11
fax: + 32 2 285 73 81
<http://ue.eu.int>

Trybunał Sprawiedliwości

Boulevard Konrad Adenauer
L-2925 Luxembourg
tel.: + 352 43 031
fax: + 352 4303 766
<http://europa.eu.int/cj>

Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Rue Revenstein 2 1000 Brussels
tel.: + 32 2 546 90 11
fax: + 3225134893
<http://www.esc.eu.int>

Rada Europy

F-67075 Strasbourg Cedex tel.: + 33
3 88 41 20 33 fax: + 33 3 88 41 27
45 telefax: 870 943 F
[Point i@coe.fr](mailto:Point_i@coe.fr)
<http://www.coe.fr/index.asp>

**Rada Europy-Ośrodek Praw
Człowieka**

humanrights.infb@coe.fr
<http://www.dhdirhr.coe.fr>

Przydatne adresy internetowe

<http://www.europa.eu.int/comm/employmentso-cial/soc-prot/disable/in-dex.en.htm>; strona poświęcona niepełnosprawności na oficjalnym serwerze Unii Europejskiej

<http://www.fon.org.pl/>; *Fundacja Osób Niepełnosprawnych*

<http://www.gapp.pl/forum/dzieci/dzieci.htm>; strona przeznaczona dla rodziców dzieci niepełnosprawnych

<http://www.idn.org.pl/>; *Internet dla Niepełnosprawnych*, rozbudowany serwer zawierający wiele przydatnych informacji (m.in. oferty pracy dla niepełnosprawnych, linki do innych stron związanych z niepełnosprawnością)

**Europejska Komisja Praw
Człowieka**
<http://www.dhcommhr.coe.fr/>

**Europejski Trybunał Praw
Człowieka**
<http://www.dhcour.coe.fr>

**Zgromadzenie Parlamentarne Rady
Europy**
F-67075 Strasbourg Cedex
tel.: + 33 388 412 000
fax: + 33388412781
<http://stras.coe.fr>

Adres korespondencyjny
Rue de la Loi, 200
B-1049 Bruxelles
Wetstraat 200
B-1049 Brussel
Biuro
Rue Joseph II, 27 and 37
Telephone:(32-2)29-91111
Biuro w Luxemburgu:
Batiment EUROFORUM
Plateau du Kirchberg
L-2920 Luxembourg
Telephone(352)43011

**Oddział do Spraw Organizacji
Pozarządowych Rady Europy**
F-67005 Strasbourg Cedex B.P.
431/R6 France tel.: + 33 388 41
21 43 fax: + 33 388 41 27 46

**Ośrodek Informacji Rady Europy
w Warszawie**
Al. Niepodległości 22,
02-653 Warszawa
tel.: + 48 22 845 20 84, 853 57 73
fax: + 48 22 853 57 74
komertel: + 48 39 12 09 07
info@radaeuropy.org.pl
<http://www.radaeuropy.org.pl>

**Biuro Pełnomocnika Rządu ds.
Osób Niepełnosprawnych**
Ul. Gałczyńskiego 4, 00-362 Warszawa
tel.: + 48 22 826 12 61

**Państwowy Fundusz Rehabilitacji
Osób Niepełnosprawnych**
Ul. Jana Pawła II 13
00-828 Warszawa
tel.:+ 48 22 620 03 51
<http://www.pfron.org.pl>

<http://www.rehabilitacja.pl>: serwer
poświęcony rehabilitacji

<http://www.socialnet.lu/handitel/>:
europejska baza danych poświęcona
niepełnosprawności

<http://samisobie.clan.pl/>: strona
powstała w oparciu o listę dyskusyjną
nt. niepełnosprawności

Wydział analiz i programów celowych

Tel.: +48 22 620 882 59,

+48 22 624 32 63

Fax.: +48 22 620 03 51 wew. 457

Biuro Prasowe

Tel.: +48 22 816 22 60,

+48 22 652 15 14

Fax.: +48 22 624 39 34

Terenowe Oddziały PFRON**Oddział Dolnośląski PFRON**

50-053 Wrocław,

ul. Szewska 6/7

Tel.: +48 71 342 12 48,

Fax.: +71 342 12 60

Oddział Kujawsko-Pomorski PFRON

87-100 Toruń

ul. Szosa Chełmińska 28

Tel.: +48 56 654 66 92,

+48 56 655 51 28 wew. 15 do 24,

Fax.: +48 56 655 60 02

Oddział Lubelski PFRON

20-060 Lublin

ul. Tetmajera 21

Tel.: +48 81 744 36 01,

+48 81 744 36 08,

Fax.: +48 81 533 25 01,

+48 81 533 25 10

Oddział Lubuski PFRON

65-427 Zielona Góra

ul. Wrocławska 20

Tel.: +48 68 320 55 80,

Fax.: +48 68 320 55 76

Oddział Łódzki PFRON 90-353 Łódź

ul. Kilińskiego 169

Tel.: +48 42 672 45 31,

+48 42 672 45 33,

Fax.: +48 42 674 58 22

Oddział Małopolski PFRON

31-420 Kraków

ul. 29 Listopada 130

Tel.: +48 12 415 86 35,

+48 12 415 91 19,

Fax.: +48 12 415 86 85

Oddział Mazowiecki PFRON

02-021 Warszawa

ul. Grójecka 19/25

Tel.: +48 22 822 32 75,

+48 22 822 32 78,

+42 22 822 32 79,

Fax.: +48 22 822 32 77

Oddział Opolski PFRON

45-011 Opole
ul. Koraszewskiego 8/16
Tel.: +48 77 456 72 54,
Fax.: +48 77 453 95 91

Oddział Podkarpacki PFRON

35-310 Rzeszów, ul. Rejtana 10
Tel.: +48 17 853 59 11, Fax.:
+48 17 853 26 12

Oddział Podlaski PFRON

15-483 Białystok , ul. Fabryczna 2
Tel.: +48 85 675 01 07, +
48 85 654 57 65,
Fax.: +48 85 675 01 07

Oddział Pomorski PFRON

80-309 Gdańsk, ul. Bażyńskiego 32
Tel.: +48 58 554 85 16,
Fax.: +48 58 552 28 06

Oddział Śląski PFRON

40-950 Katowice,
Pl. Grunwaldzki 8-10/8
Tel.: +48 32 203 68 34,
+48 32 203 68 53,
+48 32 59 40 22, +48 32 58 59 69,

Fax.: +48 32 59 40 08

Oddział Świętokrzyski PFRON

25-955 Kielce,
Al. IX Wieków Kielc 3
Tel/fax +48 41 342 19 68,
Tel/fax +48 41 342 19 69,
Tel/fax +48 41 344 36 06

Oddział Warmińsko-Mazurski PFRON

10-959 Olsztyn, ul. Kopernika 46a
Tel.: +48 89 534 91 51,
Fax.: +48 89 527 76 39

Oddział Wielkopolski PFRON

60-573 Poznań,
ul. Lindego 4
Tel.: +48 61 843 55 16-18,
+48 61 843 04 31,
Fax.: +48 61 847 64 39

Oddział Zachodnio-Pomorski PFRON

70-110 Szczecin
ul. Powstańców Wlkp. 33
Tel.: +48 91 482 09 20,
+48 91 483 67 85,
Fax.: +48 91 482 79 36

Polski Związek Głuchych

00-261 Warszawa
ul. Powale 23
Tel.: +48 22 635 76 35

Polski Związek Niewidomych

00-216 Warszawa
ul. Konwiktorska 9
Tel.: +48 22 31 85 22

**Polskie Stowarzyszenie
na Rzecz Osób z Upośledzeniem
Umysłowym.**

00-639 Warszawa
ul. Głogowa 2B
Tel.: +48 22 48 82 60
Fax.: +48 22 48 61 62

**Polskie Towarzystwo
Stwardnienia Rozsianego.**

00-679 Warszawa

**Towarzystwo Pomocy
Głuchoniewidomym**

00-219 Warszawa ul. Konwiktorska 9

Towarzystwo Walki z Kalectwem.

00-629 Warszawa
ul. Oleandrów 4/10 Tel.: +48 22 25
98 39

**Towarzystwo Zwalczenia Chorób
Mięśni**

02-914 Warszawa
Ul. Św. Bonifacego 10
Tel.: +48 22 671 78 27
Fax.: +48 22 619 85 45

**Polskie Stowarzyszenie Chorych na
Hemofilię.**

00-957 Warszawa
ul Chocimska 5

Spis treści:

I. Definicja „niepełnosprawności” w krajach Unii Europejskiej	2
II. Działania Unii Europejskiej na rzecz osób niepełnosprawnych	4
III. Programy Unii Europejskiej na rzecz osób niepełnosprawnych	7
IV. Działania organizacji międzynarodowych na rzecz osób niepełnosprawnych	14
Organizacja Narodów Zjednoczonych	14
Rada Europy.....	17
V. Polityka Społeczna wobec Osób Niepełnosprawnych w Polsce	19
VI. Adresy organizacji i instytucji zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych	23

Przydatne adresy i telefony:

Centrum Informacji Europejskiej UKIE

ul. Krucza 38/42, 00-512 Warszawa

tel. (022) 825-04-44

fax. (022) 825-04-43

<http://www.cie.gov.pl>; www.ukie.gov.pl

e-mail: cie@mail.ukie.gov.pl

Centrum Korespondencyjne Euro-Info

ul. Nowy Świat 6/12, 00-400 Warszawa

tel. (022)625-13-19,661-74-39

fax. (022) 625-12-90

Rzecznik Prasowy UKIE

tel. (022) 694-65-07, 694-62-85

fax. (022) 694-65-07, 694-73-54

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce

Aleje Ujazdowskie 14

00-478 Warszawa

tel. (022) 625-07-70, 627-14-80

fax. (022) 625-04-30